

МАПИРАЊЕ ЗА СОЦИЈАЛНА ИНКЛУЗИЈА НА РОМСКОТО НАСЕЛЕНИЕ ВО НАСЕЛБА БАИР ОПШТИНА БИТОЛА

Студијата е дел од реализацијата на проектот на
Фондација Преда Плус

“Сензибилизација и мапирање на домувањето за Роми”

финансиски поддржан од
Швајцарската агенција за развој и соработка (SDC).

Содржина

■ Кратенки	5
■ Кратко резиме	6
■ Вовед	9
■ Методолошки пристап	12
■ Анализа	15
■ Демографски податоци	16
■ Домување	19
■ Вработување	27
■ Образование	29
■ Здравство	32
■ Заклучок	34
 ■ Прилог 1:	 35
■ Случајот со мини населбата над регионалниот/магистралниот пат	

Содржина на слики

Сл.1: Мапа на анкетирани домаќинства во населба Баир.....	15
Сл.2: Број на семејства кои живеат во едно домаќинство	16
Сл.3: Возраст, пол и поседување на документација за идентификација.....	17
Сл.4: Структура на жители кои поседуваат документи за идентификација...	17
Сл.5: Број на семејства распоредени според големина на домот.....	19
Сл.6: Опис на домот	20
Сл.7: Проблеми со кои се соочува домот.....	20
Сл.8: Пристап до основни услуги	21
Сл.9: Користење на водата за пиење кај ромските домаќинства во населба Баир, општина Битола.....	22
Сл.10: Користење на услугата пристап до вода за пиење	22
Сл.11: Ситуација на домаќинствата во врска со услугата подигање на комунален отпад.....	23
Сл.12: Место каде се одлага цврстиот отпад.....	23
Сл.13: Вид на греење кое се користи од страна на домаќинствата во населба Баир	24
Сл.14: Домаќинства со пристап до останати потреби во домот	24
Сл.15: Време на живеење во домот во населба Баир.....	25
Сл.16: Легализација на домот.....	25
Сл.17: Најчести ризици по домовите во населба Баир	26
Сл.18: Структура на вработувања.....	27
Сл.19: Структура на домаќинства по месечен приход	28
Сл.20: Статус на вработување според Агенција за вработување.....	28

Содржина на слики

Сл.21: Статус на деца вклучено во ран детски развој преку посета на градинки	29
Сл.22: Причини за непосетување на градинка кај домаќинствата во населба Баир	29
Сл.23: Статус на деца вклучени во основно образование	30
Сл. 24: Број на деца кои посетуваат основно и средно образование	30
Сл.25: Структура на образование кај работоспособното население.....	31
Сл.26: Покриеност на домаќинствата со матичен лекар, забелекар и гинеколог	33

Кратенки

ГУП

Генерален урбанистички план

ДУП

Детален урбанистички план

ИТ

Информатичка технологија

ЈКП

Јавно комунално претпријатие

ЈП

Јавно претпријатие

ЈЗУ

Јавна здравствена установа

КЈП

Комунално јавно претпријатие

НВО

Невладина организација

Кратко резиме

„Сензибилизација и мапирање на домувањето Роми“ е проект на Фондацијата ПРЕДА Плус. Акцијата има за цел да придонесе за создавање на основа за натамошно подобрување на урбаната и социјалната вклученост на ромските заедници кои живеат во сиромашни и неформални населби во Општина Битола. Акцијата ќе послужи како основа за поголема интервенција (проект) со употреба на холистички и интегриран пристап, преку кој ќе се поврзат различни сектори /компоненти на општеството (на пример урбанистичко планирање, домување, заедничка инфраструктура, пристап до едукативни и здравствени услуги, вработување, промоција на културата) за да се олесни создавањето на поттикнувачка и инклузивна средина за локалните заедници кои живеат во Битола и, особено во населбата Баир. Акцијата применува иновативни и стратешки методологии, како што се партиципативно планирање, ко-дизајн, урбана регенерација и мобилизација на заедницата, што ќе стимулира позитивните социјални промени. Целните групи и локалните заедници ќе бидат повикани активно да учествуваат во процесите на урбана регенерација и локален развој.

Овој проект е овозможен со поддршка на Швајцарската агенција за развој и соработка-SDC.

Битола, од страната на сите чинители беше посочено дека не постојат сеопфатни податоци за ромското население кое главно живее во населба Баир.

За таа цел ПРЕДА Плус фондација во соработка со сите чинители во општина Битола пристапи кон мапирање на ромската заедница користејќи широк опфат на податоци од областа на домувањето, образование, вработување, здравство и социјална заштита. Оваа студија треба да придонесе за создавање на основа за натамошно подобрување на урбаната и социјалната вклученост на ромските заедници кои живеат во сиромашни и неформални населби во Општина Битола.

Методолошки чекори за Мапирањето на населението во Баир 1, 2 и 3 во општина Битола:

Чекор 1: Партиципативно дизајнирање на податоците.

Чекор 2: Подготовка за теренското собирање на податоците.

Чекор 3: Собирање на податоци со теренски посети на секое домаќинство и гео локациско означување.

Чекор 4: Анализа и интерпретација на податоците собрани од целата популација во Баир 1, 2 и 3.

Чекор 5: Дистрибуција на наодите и податоците со релевантните чинители.

Во периодот јуни-јули 2020 година на територијата на општина Битола во населбата Баир се спроведени вкупно 867 анкети, од кои 839 се целосно завршени. Од целосно завршените анкети 768 имаат координати врз основа на кои може да се утврди точната локација на објектот на кој таа анкета се однесува.

Според собраните податоци во населба Баир од покриени 90% од ромската заедница, според анкетарите како и граѓанските организации вклучени во проектот, во моментот живеат вкупно 3.179 жители (од кои 51% мажи и 49% жени) во 1019 семејства. Ова значи дека просечно ромско семејство во населба Баир има 3 членови.

Карактеристично и потврдено од Секторот за внатрешни работи во Битола е дека постојат многу домови кои се регистрирани на една иста адреса. Истражувањето покажа дека само 15% имаат уникатна адреса на која е заверен домот во кој живеат, додека останатите 85% или 675 домаќинства се изјасниле дека живеат на адреса која се поклопува со некое друго домаќинство.

Најголем број на домаќинства се изјасниле дека имаат вода за пиење во домот и тоа 71,2% (или 653 домаќинства), а 17% се снабдуваа со вода за пиење надвор од домот. Но, сепак ситуацијата со водомерите покажува поинаква состојба каде иако 77,8% се изјасниле дека користат вода за пиење од градскиот водовод, 43% (или 363 домаќинства) само имаат водомери, а плаќаат за вода уште помалку домаќинства или само 34% (220 домаќинства).

Слична е ситуацијата и со комуналниот отпад каде што 63,8% (535) од сите домаќинства се изјасниле дека ја добиваат услугата подигање на отпад од домаќинството, но сепак само 288 домаќинства или 34,3% плаќаат за таа услуга. Кога станува збор за уличното осветлување, поголем е бројот на домаќинства кои не ја користат оваа услуга и тоа 59%.

Канализација се изјасниле дека имаа пристап 67%, а само 2 % користат септички јами. Тоалет надвор од домот се изјасниле дека имаат 25%.

Загрижуваат податоците дека само 44% имаат пристап до интернет и само 15% поседуваат лаптоп или компјутер со оглед на новиот начин на интернет образование заради кризата со пандемијата.

Околу 26% или точно 220 домаќинства се изјасниле дека живеат во домот последните 15 година, од останатите најголем број на домаќинства живеат во домот повеќе од 25 години или околу 60% (506 домаќинства).

На прашањето дали домот е легализиран, 35% се изјасниле дека живеат во легален дом, а 32% дека се во процес на легализација. Сепак овие податоци треба да се земат со одредена доза на резерва заради непознавањето на процесот на легализација.

Најчест ризик по домот од страна на анкетираниите жители е поплава, или кај 40% од анкетираниите домаќинства, потоа следи ризик од лизгање на земјиштето кај и пожари и тоа кај двата ризици ист број на домаќинства ги детектирале и тоа по 27% кај секој ризик.

Стапката на вработување е особено ниска и изнесува 22,7% од вкупниот број на работоспособно население. Мора да се напомене дека тука спаѓаат оние кои се постојано вработени, сезонските работници како и оние кои се вработени како дел од сивата економија. Кај жените оваа стапка на вработеност изнесува уште пониско.

Како најчеста област за вработување е наведена работа со цврст отпад кај 24,4% од домаќинствата, следи трговија со 8,4%, па транспорт, такси со 2,1% и градежништво со 1,9%.

93% од анкетираниите се изјасниле дека вкупниот месечен приход во домот им е под 24.000 МКД од кои 72% од вкупно анкетираниите домаќинства имаат вкупен месечен приход под 12.000 МК

Во сите 839 анкетирани живеат 417 деца кои се во претшколска возраст, но само 18 или 2,1% од домаќинствата се изјасниле дека ги праќаат децата во градинка.

Од семејствата во која живеат школски деца, 58% ги праќаат децата на училиште, 6% ги праќаат, но не сите деца и 31% од домаќинствата или 107 домаќинство воопшто не ги праќаат децата на училиште.

Од вкупниот број на деца или 458 кои се во школска возраст за основно образование само 55% или 252 деца во моментот на анкетата посетуваа основно образование.

Во моментот во анкетираниите домаќинства, 221 деца се на возраст кога би требало да посетуваат средно образование. Само 24% или 54 деца кога беше спроведена анкетата беа во процес на средно образование.

84% од населението спаѓаат во категорија без образование и неоформено основно образование. 10% се со завршено основно образование и 4% завршено средно образование.

Од сите анкетирани домаќинства само 6,4% или 54 семејства немаат ниту еден член кој има здравствено осигурување. Кога станува збор за користење на матичен лекар, матичен забелекар и матичен гинеколог: 93% од анкетираниите ромски домаќинства во населба Баир имаат матичен лекар, 76% од анкетираниите ромски домаќинства во населба Баир имаат матичен забелекар и 72% жените од анкетираниите ромски домаќинства во населба Баир имаат матичен гинеколог.

Вовед

„Сензибилизација и мапирање на домувањето Роми“ е проект на Фондацијата ПРЕДА Плус. Акцијата има за цел да придонесе за создавање на основа за натамошно подобрување на урбаната и социјалната вклученост на ромските заедници кои живеат во сиромашни и неформални населби во Општина Битола. Акцијата ќе послужи како основа за поголема интервенција (проект) со употреба на холистички и интегриран пристап, преку кој ќе се поврзат различни сектори /компоненти на општеството (на пример урбанистичко планирање, домување, заедничка инфраструктура, пристап до едукативни и здравствени услуги, вработување, промоција на културата) за да се олесни создавањето на поттикнувачка и инклузивна средина за локалните заедници кои живеат во Битола и, особено во населбата Баир. Акцијата применува иновативни и стратешки методологии, како што се партиципативно планирање, ко-дизајн, урбана регенерација и мобилизација на заедницата, што ќе стимулира позитивните социјални промени. Целните групи и локалните заедници ќе бидат повикани активно да учествуваат во процесите на урбана регенерација и локален развој.

Овој проект е овозможен со поддршка на Швајцарската агенција за развој и соработка – SDC.

Со цел да се подобри животот на Ромите кои живеат на територија на општина Битола, од страната на сите чинители беше посочено дека не постојат сеопфатни податоци за ромското население кое главно живее во населба Баир.

За таа цел ПРЕДА Плус фондација во соработка со сите чинители во општина Битола пристапи кон мапирање на ромската заедница користејќи широк опфат на податоци од областа на домувањето, образование, вработување, здравство и социјална заштита. Оваа студија треба да придонесе за создавање на основа за натамошно подобрување на урбаната и социјалната вклученост на ромските заедници кои живеат во сиромашни и неформални населби во Општина Битола.

Општина Битола соогласно Законот за локална самоуправа¹ има надлежност за следните работи: 1) урбанистичкото планирање, заштита на животната средина и природата, 3) локален економски развој, 4) комунални дејности: снабдување со вода за

¹ Закон за локална самоуправа, Службен весник на Република Македонија бр.5 од 29 јануари 2002 година

пиене, испорака на технолошка вода, одведување и пречистување на отпадните води, јавно осветлување, одведување и третман на атмосферските води, одржување на јавна чистота, собирање, транспортрање и постапување со комуналниот цврст и технолошки отпад итн. , 5) културата, 6) спорт и рекреација, 7) социјалната заштита и заштитата на децата, 8) образование, 9) здравствена заштита и др.

Податоците кои беа собрани на еден иновативен начин даваат можност за интерпретација и носење на соодветни заклучоци при носењето на политики понатаму посебно во насока на примена на холистички и интегриран пристап, преку кој ќе се поврзат различни сектори/компоненти на општеството (на пример урбанистичко планирање, пристап до услуги, заедничка инфраструктура, пристап до едукативни и здравствени услуги, вработување, промоција на културата) за да се олесни создавањето на поттикнувачка и инклузивна средина за локалните заедници кои живеат во Битола и, особено во населбата Баир.

Целта за собирање на податоци кои се просторно одредени во проектот „Сензибилизација и мапирање на домувањето за Роми” е:

- Да се надмине јазот на застарени податоци со кои носителите на одлуки и креаторите на политики располагаат. Имено, последните податоци кои официјално постојат во еден сеопфатен формат се од пред скоро две децении кога беше спроведен Попис на населението, домаќинствата и становите во Република Македонија во 2002 година².
- Да се соберат податоци од целата популација од секое домаќинство во населба Баир 1, 2, 3 кои имаат врска со 1) демографија (приближна проценка од 5000 луѓе), 2) условите за домување, 3) користење на јавни услуги, 4) образование и 5) социјално-економски статус.
- Да се идентификуваат гео-локациски домаќинствата во Баир 1, 2, 3 со користење на софистицирана информатичка технологија (GPS: Global Positioning System) за целите на поточна подготовка на урбани планови (ГУП и ДУП). Со користењето на квантитативни факти и податоци за вкрстена проверка со гео-локациските потреби на секоја урбана заедница во иднина ќе може да се приоритизира долгорочното и краткорочно

² Државен завод за статистика, Попис на населението, домаќинствата и становите во Република Македонија, 2002 година: <http://www.stat.gov.mk/Publikacii/knigaXIII.pdf>

- планирање и инвестиции на општина Битола, а со тоа и подобрување на социјалната инклузија на ромското население во општината.
- Да се искомунцираат на соодветен начин собраните податоци со сите чинители заради изнаоѓање на решенија и носење на политики според реалните потреби на жителите.

Методолошки пристап

Методолошки чекори за Мапирањето на населението во Баир 1, 2 и 3 во општина Битола:

Чекор 1: Партиципативно дизајнирање на податоците.

Како прв чекор се пристапи кон партиципативно одредување на потребните податоци со помош на сите чинители. На сам почеток од страна на истражувачкиот тим беа мапирани сите чинители кои имаат парцијални податоци во делокругот на своето работење. Тука покрај различните одделенија во рамките на општинската администрација во Општина Битола, беа опфатени и јавните претпријатија во рамките на општината (ЈКП Водовод Битола, ЈП Комуналец Битола, КЈП Нискоградба Битола, ЈП за Урбанистичко планирање, проектирање и инженеринг) како и други национални институции преку нивните ентитети на територијата на општина Битола: Центар за вработување – Битола, ЈЗУ Центар за јавно здравство Битола, Сектор за внатрешни работи – Битола. Невладиниот сектор кој работи со ромската заедница во населба Баир, НВО Баирска светлина беа исто така консултирани за видот на податоци кој ќе се мапира со оваа активност. Ваквата широка консултација помогна при дизајнирањето на податоците кои ова истражување цели да ги собере како и креирањето на самиот прашалник. По завршената консултација Прашалник.

Чекор 2: Подготовка за теренското собирање на податоците.

Самата подготовка за теренското собирање на податоците опфаша две подготвителни фази:

а) Развој на софтверско и хардверско решение за собирање на податоците кое ќе поддржи ИТ гео-просторна алатка за собирање на податоците. За таа цел софтверска алатка беше изработена од Прогрупа доо, ИТ компанија која овозможи целосна интеграција на консултираниот прашалник со потребите податоци, но овозможи и запишување на географски координати на секое анкетирано домаќинство со цел гео локациско евидентирање на потребите на домаќинствата и носење на заклучоци по дадени микро-локации. Софтверската алатка беше веб базирана **urbanbair.mk** и ставена на таблети кои преку интернет собраните податоци ги пренесуваа во реално време до базата.

б) Регрутирање, обука и поддршка на 4 теренски тимови за користење на ИТ алатката. Со цел да се опфати целата популација на ромско население во населба Баир, 8 анкетари беа регрутирани и соодветно 4 теренски тимови беа обучени за користење на алатката и прашалникот. Креирањето на тимовите беше водено од принципот за вклученост на барем еден член од ромската заедница во секој од тимовите како и запазување на родовата еднаквост.

Чекор 3: Собирање на податоци со теренски посети на секое домаќинство и гео локациско означување.

Теренското истражување и собирањето на податоците од страна на анкетарите беше планирано да се случи порано, но заради избувнувањето на пандемијата со Ковид-19 и превземените мерки за карантин беше одложено за јуни и јули 2020 година. Во текот на теренското истражување сите мерки од страна на Министерството за здравство беа почитувани цело време од страна на секој анкетар. Анкетите се спроведуваа на отворено, со носење на заштитни маски, држење на физичка дистанца и честа дезинфекција. За време на кампањата за Предвремените парламентарни избори 2020, теренското истражување беше прекинато, а претходно беа преземени дополнителни мерки за видливост (маички со соодветни информации кои ги носеа анкетарите) за да се избегне било каква поврзаност со политички партии и политички кампањи. Со помош на апликацијата **urbanbair.mk** направени се вкупно 867 анкети, од кои 839 се целосно завршени.

Од целосно завршените анкети 768 имаат координати врз основа на кои може да се утврди точната локација на објектот на кој таа анкета се однесува.

Локацијата на овие анкети е дадена на посебна мапа во анализата.

Чекор 4: Анализа и интерпретација на податоците собрани од целата популација во Баир 1, 2 и 3.

Анализата на податоци беше направена во неколку чекори. Прво беа земени самите извештаи и бази на податоци кои ИТ алатката urbanbair.mk го овозможува. Со ова се овозможи пристап до квантитативни податоци за секоја област релевантна за оваа студија со дополнителна гео-локациска квалификација за секој собран податок. Понатаму, овие квантитативни податоци беа презентирани на сите кои учествуваа и беа консултирани при креирањето на самиот Прашалник со цел проверка со парцијалните податоци на секоја институција и/или јавно претпријатие. И за крај, квантитативните податоци беа презентирани на самите анкетари како сумарни наоди без интерпретација со цел да се соберат квалитативни податоци од нивните мислење, соочувања, согледување за време на самото теренско истражување.

Чекор 5: Дистрибуција на наодите и податоците со релевантните чинители.

Со цел да се искористат наодите и податоците во процесите на урбано планирање, креирање на политики како и носење на одлуки на самата општинска администрација, институции и/или јавни претпријатија, публикацијатата на оваа студија ќе биде дистрибуирана и соодветно испровирана со сите чинители на територија на општина Битола.

Анализа

Студијата е организирана во посебни поглавија кои се битни за урбано живеење на сите луѓе во рамките на општина Битола со посебен акцент на ромската заедница и тоа аспект на: домување, вработување, образование и здравство.

Во периодот јуни-јули 2020 година на територијата на општина Битола во населбата Баир се спроведени вкупно 867 анкети, од кои 839 се целосно завршени. Од целосно завршените анкети 768 имаат координати врз основа на кои може да се утврди точната локација на објектот на кој таа анкета се однесува.

Мапата со спроведената анкета која според анкетарите и НВО Баирска светлина покрива повеќе од 90% на ромската заедница која живее во населба Баир е прикажана во Слика 1: Мапа на анкетирани домаќинства во населба Баир.

Слика 1: Мапа на анкетирани домаќинства во населба Баир

Слика 1: Мапа на анкетирани домаќинства во населба Баир

Пред да се премине на анализата во врска со домување, вработување, образование и здравство, битни податоци за демографскиот состав се прикажани за да се добие попрецизна слика за ромското население во населбата Баир која е заснована на факти од теренското истражување.

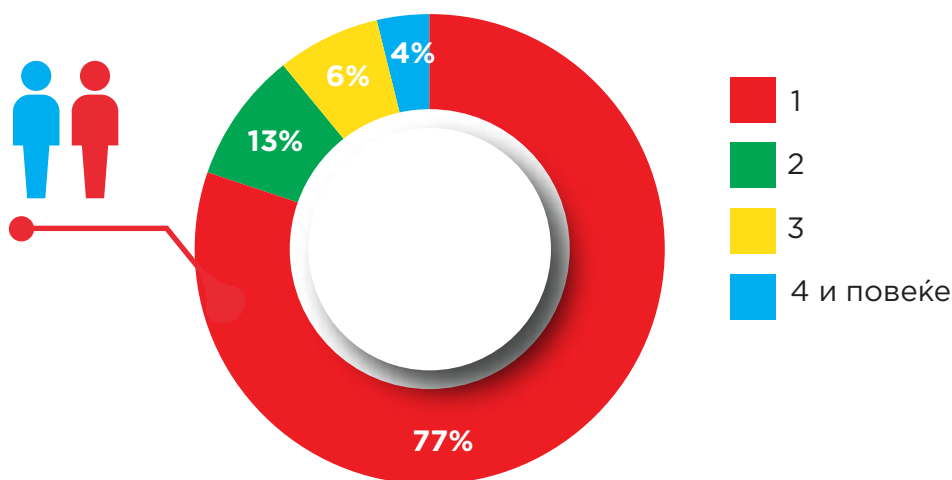
Демографски податоци

Од валидни 839 анкети, сите одговориле дека се декларираат како Роми. Вклученоста на самата заедница и НВО Баирска светлина како и вклучување на барем еден член во теренскиот тим од страна на ромската заедница беше со цел да се направат таргетирани анкети на ромско население кое живее во населбата Баир во Општина Битола со што целосно беше исполнета самата цел.

Според собраните податоци во населба Баир од покриени 90% од ромската заедница, според анкетарите како и граѓанските организации вклучени во проектот, во моментот живеат вкупно 3.179 жители (од кои 51% мажи и 49% жени) во 1019 семејства. Ова значи дека просечно ромско семејство во населба Баир има 3 членови. За споредба на последниот спроведен Попис на населението од 2002 година, во Битола вкупно се изјасниле 2.6133 со што имаме индикација дека ромската заедница во Битола бележи значителен пораст во изминатите години.

Во населба Баир во Општина Битола од анкетираниите 839 домаќинства, во најчест случај едно семејство живее во едно живеалиште и тоа 77% од анкетираниите, додека останатите 13% живеат две семејства во едно живеалиште, 4% живеат 3 семејства во едно живеалиште и останатите 6% или во 51 домаќинство живеат 4 или повеќе семејства.

Број на семејства во домаќинство

Слика 2: Број на семејства кои живеат во едно домаќинство

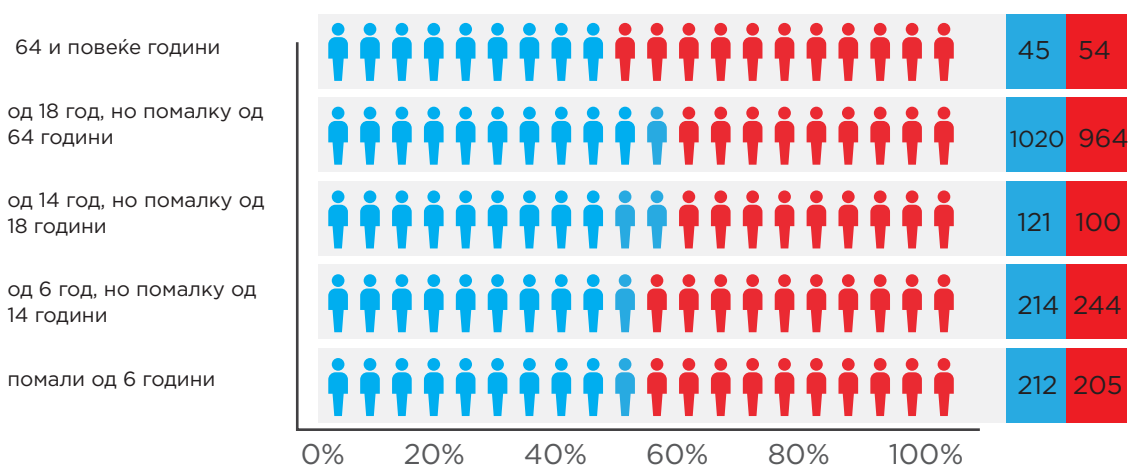

Најголем број на жителите, 62% од ромската заедница во населба Баир се на возраст помеѓу 18 и 64 години или во таканаречена група на потенцијално работоспособно население. Воедно тоа се и жители кои најмногу поседуваат документи за идентификација или постојат само помалку од 8% кои немаат документ за идентификација

(Слика 3: Возраст, пол и поседување на документација за идентификација).

Најмала е групата која спаѓа во старосната граница над 64 години и тоа 99 жители, во школската група спаѓаат 679 жители од кои жителите помеѓу 14 и 18 години поседуваа најмалку документи за идентификација (66%) и вкупно 417 во возраст до 6 години.

Возраст и пол на испитаните жители во населба Баир

Возраст на испитаните жители	машки	женски	вкупно	Поседуваат документи	Поседуваат документи во %
Помали од 6 години	212	205	417	321	77%
Од 6 години но помали од 14 год.	214	244	458	336	73.4%
Од 14 години но помалку до 18 год.	121	100	221	145	65.6%
Од 18 години но помалку од 64 год.	1020	964	1984	1829	92.2%
64 и повеќе	45	54	99	89	89.9%

Слика 3: Возраст , пол и поседување на документација за идентификација

Жители кои поседуваат документи за идентификација	со документи	% од сите
Помали од 6 години	321	77%
Од 6 години но помали од 14 год.	336	73.4%
Од 14 години но помалку до 18 год.	145	65.6%
Од 18 години но помалку од 64 год.	1829	92.2%
64 и повеќе	89	89.9%

Слика 4: Структура на жители кои поседуваат документи за идентификација

Во моментот 27 домаќинства се изјаснија дека имаат членови од семејството кои се азиланти и тоа вкупен број од 74 азиланти во моментот. Најголем дел од нив или 70% заминале во последните 4 години.

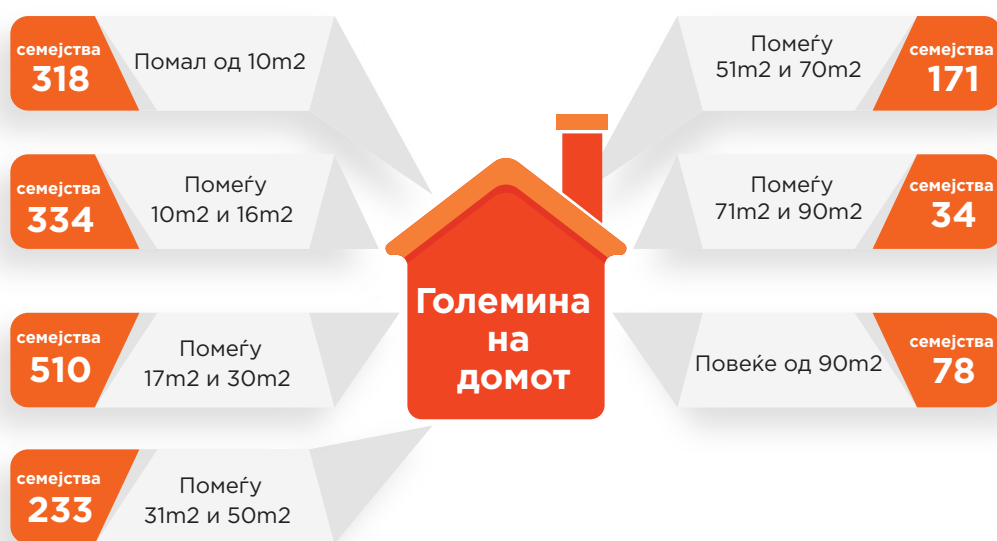

Домување

Карактеристично и потврдено од Секторот за внатрешни работи во Битола е дека постојат многу домови кои се регистрирани на една иста адреса. Истражувањето покажа дека само 15% имаат уникатна адреса на која е заверен домот во кој живеат, додека останатите 85% или 675 домаќинства се изјасниле дека живеат на адреса која се поклопува со некое друго домаќинство.

На прашањето колкава е големината на домот, значителен број или околу 83% одговориле дека живеат во дом до 50 m² (Слика 5) што е значително понизок или околу половина од просторот во кој живее еден просечен Европеец. Според Европската Комисија просечен простор на домот во кој живее еден жител е 42,56 m² 4.

Големина на домот Семејства

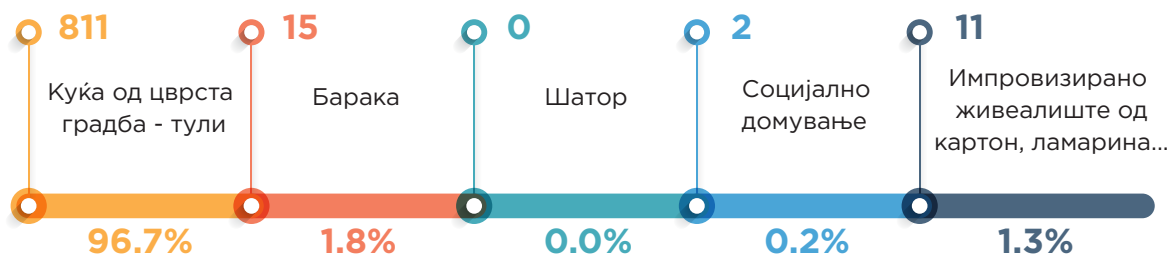

Слика 5: Број на семејства распоредени според големина на домот

Повеќето од испитаниците се изјасниле дека домот поседува двор и тоа најчесто сопствен (61%), но и заеднички (26%).

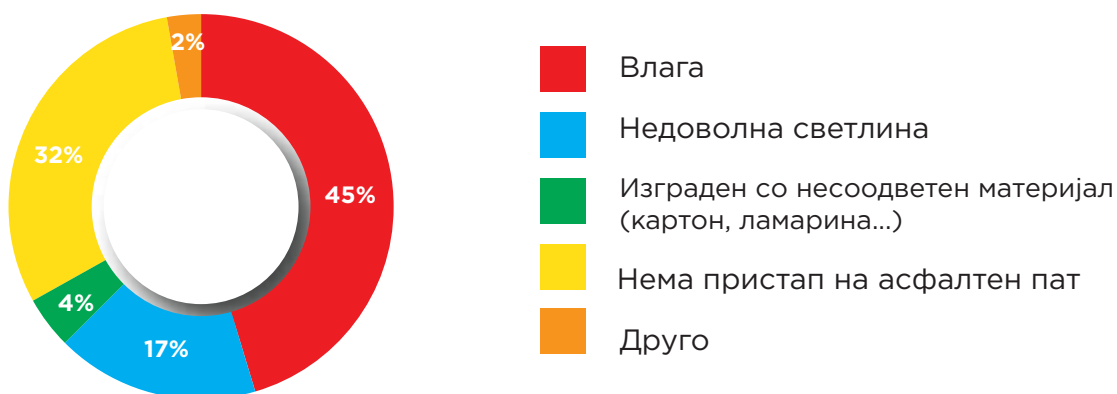
Најголем број од домовите се цврста градба од тули околу 97% (Слика 6), но статистиката тука мора да се земе во предвид со квалитативниот опис даден од страна на анкетарите дека се работи за куќи изградени од тули кои се несоодветно малтарени и често се гледа надворешноста низ нив.

4. https://ec.europa.eu/energy/content/housing-space-person_en

Опис на домот

Слика 6: Опис на домот

Кај најголем број од домовите или кај % од вкупниот број на домови најчест проблем е влагата, па следи немањето пристап до асфалтен пат кај нешто помалку од половина од домовите и кај % се среќава и проблемот на недоволна светлина

Слика 7: Проблеми со кои се соочува домот

Повеќе од половина имаат добра состојба на подот, но кај останата половина состојбата на подот е незадоволителна на земја или цемент. Покривот најчесто е од керамиди кај околу 92,7%, кај останатите се среќаваат домови покриени со азбест (1,3%), метал (3,5%) и други материјали (2,5%). Прозорците се или дрвени (47%) или од ПВЦ (47%), но има и домови без воопшто прозорци (5 домаќинства).

Пристап до основни јавни услуги: струја, вода за пиење, канализација, комунални услуги итн.

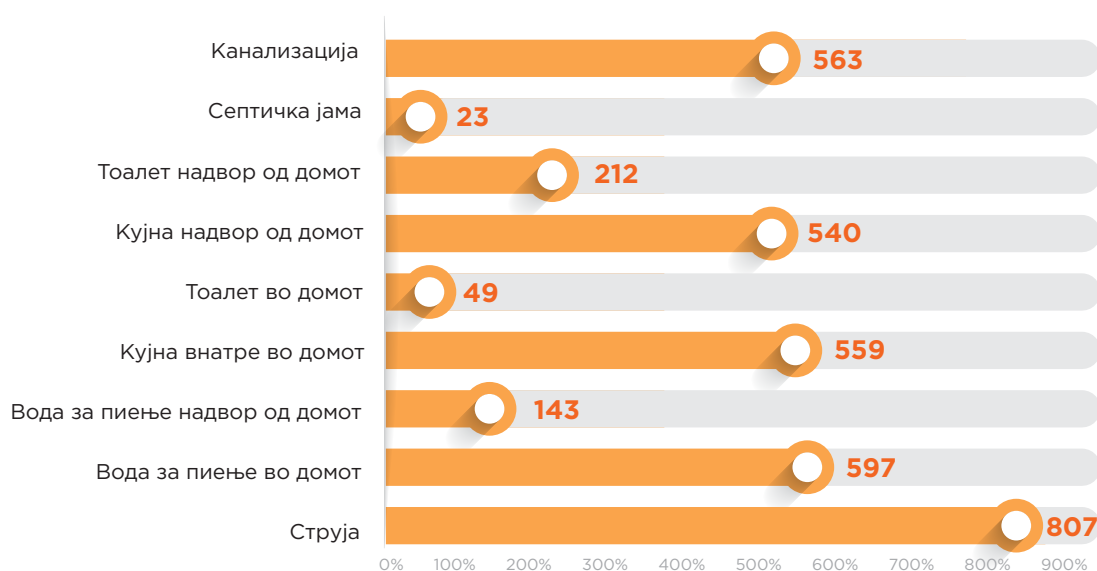
Општата ситуација во населба Баир и пристапот на основни јавни услуги кај ромското население е анализирано по повеќе параметри.

Домување

Се чини дека со пристап до струја се опфатени најголем дел од населението или 96,2% (807 домаќинства), а најсериозна е ситуацијата со канализацијата каде 67,1% или 563 домаќинства се изјаснија дека имаат пристап до канализација (Слика 8). домаќинства), а најсериозна е ситуацијата со канализацијата каде 67,1% или 563 домаќинства се изјаснија дека имаат пристап до канализација (Слика 8).

Пристап до основни услуги

Слика 8: Пристап до основни услуги

а) Пристап до вода

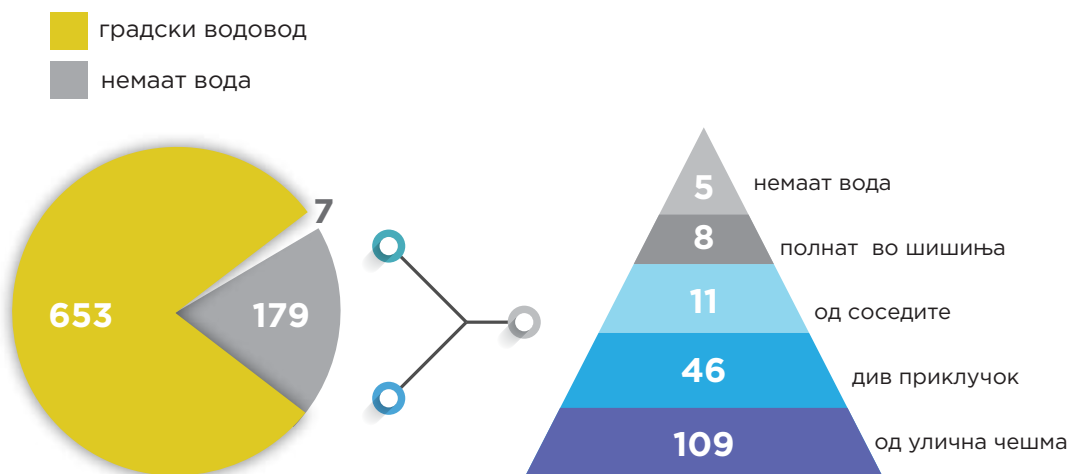
Од собраните податоци, се има впечаток дека поголемиот дел од населението има пристап до градскиот водовод. Најголем број на домаќинства се изјасниле дека имаат вода за пиење во домот и тоа 71,2% (или 653 домаќинства), а 17% се снабдуваа со вода за пиење надвор од домот.

На прашањето од каде користат вода за пиење, најголем дел од домаќинствата (653 или 77,8%) одговориле дека водата за пиење која ја користат е од градскиот водовод (Слика 9). Останатите 179 домаќинства, во најголем случај користат див приклучок или 109 домаќинства, а 46 домаќинства користат вода за пиење од улична

Користење на водата за пиење кај ромските домаќинства во населба Баир

Слика 9: Користење на водата за пиење кај ромските домаќинства во населба Баир, општина Битола

Но, сепак ситуацијата со водомерите (Слика 10) покажува поинаква состојба каде иако 77,8% се изјасниле дека користат вода за пиење од градскиот водовод, 43% (или 363 домаќинства) само имаат водомери, а плаќаат за вода уште помалку домаќинства или само 34% (220 домаќинства).

Дали домот има водомер ?

Дали домаќинството врши плаќање за водата?

Слика 10: Користење на услугата пристап до вода за пиење

б) Пристап до комунална хигиена

Слична е ситуацијата и со комуналниот отпад каде што 63,8% (535) од сите домаќинства се изјасниле дека ја добиваат услугата подигање на отпад од домаќинството, но сепак само 288 домаќинства или 34,3% плаќаат за таа услуга (Слика 11).

	да	не
Домаќинства кои изјавиле дека користат услуга на подигање на комунален отпад од самото домаќинство	535	304
	да	не
Домаќинства кои изјавиле дека плаќаат за подигање на комунален отпад	288	551

Слика 11: Ситуација на домаќинствата во врска со услугата подигање на комунален отпад

При дополнителна анализа на прашањето каде го одлагаат отпадот (Слика 12), најголем дел 45% од сите анкетирани домаќинства сепак индиректно користат услуга од ЈП Комуналец со тоа што или го оставаат на улица (267 домаќинства), или го собира ЈП Комуналец (78 домаќинства) или го носат некаде каде поминува ЈП Комуналец (36 домаќинства). Помал дел, или 22% го носат на депонија, го одлагаат било каде или на регионалниот пат.

Место каде се одлага цврстиот отпад	Бр.на домаќинства	% од вкупно анкетирани домаќинства
на улица	267	31.8%
било каде	15	1.8%
го носат некаде	90	10.7%
го носат каде поминува Комуналец	36	4.3%
на ширинка во близина/депонија	67	8.0%
го собира Комуналец	78	9.3%
депонија/отпад	6	0.7%
на патот	4	0.5%
без одговор	0	0.0%

Слика 12: Место каде се одлага цврстиот отпад

Кога станува збор за уличното осветлување, поголем е бројот на домаќинства кои не ја користат оваа услуга и тоа 59%.

Канализација се изјасниле дека имаа пристап 67%, а само 2 % користат септички јами. Тоалет надвор од домот се изјасниле дека имаат 25%.

в) Греење, телевизија, интернет и други потреби

Кога станува збор за начинот на греење, 95% од сите испитани домаќинства се изјасниле дека користат дрва за греење (Слика 13).

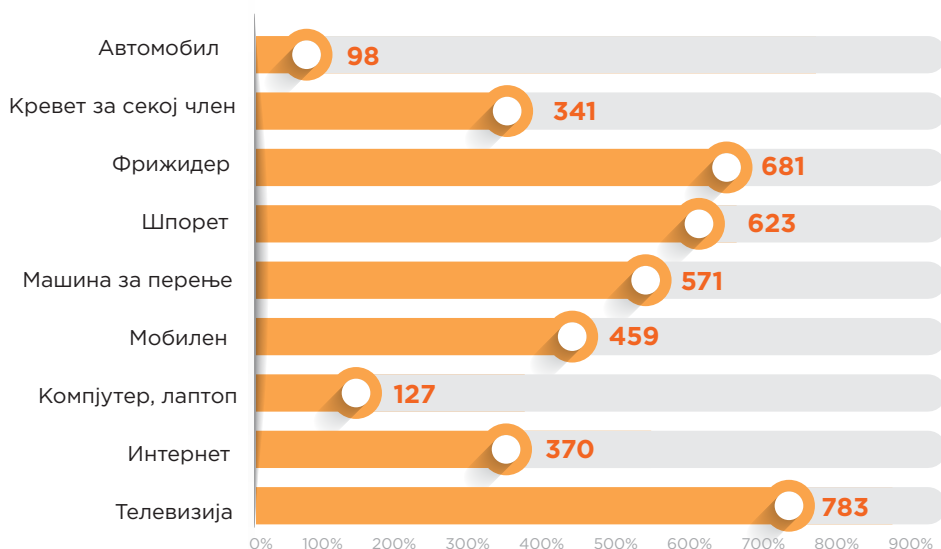

Вид на греење	Бр.на домаќинства
на дрва	797
на кумур	3
на мазут	0
на глин	0
на струја	31
на пелети	2
на различни материјали (пластика, картон..)	4
нема греење	2

Слика 13: Вид на греење кое се користи од страна на домаќинствата во населба Баир

Од останати услуги кои се индикатор за квалитет на живот, најголем дел од домаќинствата имаат пристап до телевизиски канали и тоа 93%. Но, загрижуваат податоците дека само 44% имаат пристап до интернет и само 15% поседуваат лаптоп или компјутер (Слика 14). Посебно во услови кога целокупната настава после 5 одделение во основно образование и цело средно образование се одвива преку интернет платформа со што голем дел на деца од овие домаќинства се дополнително исклучени од образовниот процес.

Пристап до останати потреби во домот

Слика 14: Домаќинства со пристап до останати потреби во домот

г) Легализација на домот

Околу 26% или точно 220 домаќинства се изјасниле дека живеат во домот последните 15 година, од останатите најголем број на домаќинства живеат во домот повеќе од 25 години или околу 60% (506 домаќинства).

Време на живеење во домот	Бр.на домаќинства	% на домаќинства
Последните 2 год.	42	5.0%
Последните 5 год.	45	5.4%
Последните 10 год.	68	8.1%
Последните 15 год.	65	7.7%
Последните 20 год.	113	13.5%
Последните 25 год.	69	8.2%
Повеќе од 25 год.	437	52.1%

Слика 15: Време на живеење во домот во населба Баир

На прашањето дали домот е легализиран, 35% се изјасниле дека живеат во легален дом, а 32% дека се во процес на легализација (Слика 16). Сепак овие податоци треба да се земат со одредена доза на резерва заради непознавањето на процесот на легализација. Според анкетарите, доколку некаков документ бил поднесен во општина, жителите си толкуваат како отпочнат процес на легализација. Според анкетарите исто така чувството за сопственост на изградената градба/дом во која живеат често се помешува односно поистоветува со легализација на домот. Ова исто така е потврдено со фактот дека 95% се изјасниле дека живеат во сопствен дом. Од оние кои се изјасниле дека немаат легализиран дом, како најчеста причина за тоа е наведено немањето на средства и тоа 35% од нив, па немањето на информации и тоа 19% од нив и 13% од заради немање сопственост на земјиштето.

Слика 16: Легализација на домот

д) Ризици

Најчест ризик по домот од страна на анкетираните жители е поплава, или кај 40% од анкетираните домаќинства, потоа следи ризик од лизгање на земјиштето кај и пожари и тоа кај двата ризици ист број на домаќинства ги детектирале и тоа по 27% кај секој ризик (Слика 17). Близината на регионалниот/магистрален пат е посочен како ризик по домот кај 22% од домаќинствата.

Најчести ризици по домот	Бр.на домаќинства
Поплава	338
Лизгање на земјиште	224
Пожари	222
Близина на регионален/магистрален пат	186
Друго	4

Слика 17: Најчести ризици по домовите во населба Баир

Вработување

Од 1984 вкупен број на жители на возраст помеѓу 18 и 64 години кои се потенцијално работоспособни, 74% се способни за работа и тоа 1467.

Стапката на вработување е особено ниска и изнесува 22,7% од вкупниот број на работоспособно население. Мора да се напомене дека тука спаѓаат оние кои се постојано вработени, сезонските работници како и оние кои се вработени како дел од сивата економија (Слика 18). Уште поголем е јазот кога станува збор за вработеноста кај мажите и жените. Стапката на вработеност е повисока кај мажите и изнесува 27,2% во споредба од стапката на вработеност кај жените каде што изнесува 17,6%.

Слика 18: Структура на вработувања

Од анкетираниите семејства 66,7% се изјасниле дека користат некаков вид на социјална помош (социјална заштита, трето дете, нега итн.) од државата.

Како најчеста област за вработување е наведена работа со цврст отпад кај 24,4% од домаќинствата, следи трговија со 8,4%, па транспорт, такси со 2,1% и градежништво со 1,9%.

93% од анкетираниите се изјасниле дека вкупниот месечен приход во домот им е под 24.000 МКД од кои 72% од вкупно анкетираниите домаќинства имаат вкупен месечен приход под 12.000 МКД, што ако се земе во предвид септемвриската проценка за минимална потрошувачка кошничка од 33.621 МКД покажува колку е алармантна ситуацијата (Слика 19).

Месечен приход во домот	Бр.на домаќинства	% на домаќинства
Под 5000 МКД	168	20.0%
Од 5000 - 12.000 МКД	439	52.3%
Од 12.001 - 24.000 МКД	173	20.6%
Од 24.001 - 40.000 МКД	53	6.3%
Од 40.001 - 70.000 МКД	6	0.7%
Над 70.001 МКД	0	0.0%

Слика 19: Структура на домаќинства по месечен приход

Од 1134 жители кои се без работа, 96% се изјасниле дека бараат работа. Во Агенцијата за вработување, од нив 80% се активни баратели на работа, 7% се пасивни баратели на работа и 13% не се воопшто регистрирани. Кога станува збор за мерките за вработување на Агенцијата за вработување (Слика 20).

Статус според Агенцијата за вработување	Машки	Женски	Вкупно
Активни баратели на работа	464	410	874
Пасивни баратели на работа	31	38	69
Не се регистрирани	63	81	144

Слика 20: Статус на вработување според Агенција за вработување

Голем број или точно 646 анкетирани се изјасниле дека немаат информација и само 153 дека се запознаени со мерките. Само 15 или 1,8% се изјасниле дека биле корисници на мерките за вработување на Агенцијата за вработување.

Образование

Ран детски развој

Во сите 839 анкетирани живеат 417 деца кои се во претшколска возраст, но само 18 или 2,1% од домаќинствата се изјасниле дека ги праќаат децата во градинка, наспрема 201 домаќинство кое не ги праќа децата воопшто во градинка (Слика 21).

Статус на деца вклучени во ран детски развој преку посета во градинка	Бр.на домаќинства	% на домаќинства
Да, сите на таа возраст	18	2.1%
Да, но не сите	0	0.0%
Не	201	24.0%
Немаме деца на таа возраст	610	72.7%
Не знам	10	1.2%

Слика 21: Статус на деца вклучено во ран детски развој преку посета на градинки

Како главна причина е наведено дека е немањето пари за облека, прибор и хигиена на децата (Слика 22).

Слика 22: Причини за непосетување на градинка кај домаќинствата во населба Баир

Основно образование

Во анкетираниите домаќинства анкетата покажа дека има 458 деца на возраст од 6 до 14 години. Од семејствата во која живеат школки деца, 58% ги праќаат децата на училиште, 6% ги праќаат, но не сите деца и 31% од домаќинствата или 107 домаќинство воопшто не ги праќаат децата на училиште (Слика 23). Како најчеста причина за непраќањето на децата на училиште повторно се наведува немањето на средства за прибор, облека и секојдневна хигиена на децата.

Статус на деца вклучени во образование	Бр.на домаќинства
Да, сите на таа возраст	200
Да, но не сите	20
Не	107
Немаме деца на таа возраст	494
Не знам	18

Слика 23: Статус на деца вклучени во основно образование

Од вкупниот број на деца или 458 кои се во школска возраст за основно образование само 55% или 252 деца во моментот на анкетата посетуваа основно образование. Напомена, заради пандемијата и кризата со корона вирусот школската година започна на интернет со користење на национална образовна платформа. Ако се земат во предвид покриеноста на домаќинствата со интернет и слабиот број на домаќинства кои поседуваат лаптоп и/или компјутер, ситуацијата со образованието е уште подраматична.

Средно образование

Во моментот во анкетираниите домаќинства, 221 деца се на возраст кога би требало да посетуваат средно образование. Само 24% или 54 деца кога беше спроведена анкетата беа во процес на средно образование (Слика 24).

Број на деца кои посетуваат	Машки	Женски	Вкупно
Основно училиште	113	139	252
Средно училиште	28	26	54

Слика 24: Број на деца кои посетуваат основно и средно образование

Забелешката во врска со новиот начин на интернет учење заради кризата со корона вирусот важи подеднакво и за оваа категорија на деца.

Само 13 деца користат стипендија.

Структура на образование кај работоспособното население

Образовната структура кај работоспособното население е посебно сериозен проблем и понатаму се рефлектира и во ниската стапка на вработеност. Имено, 84% од населението спаѓаат во категорија без образование и неоформено основно образование. 10% се со завршено основно образование и 4% завршено средно образование (Слика 9).

Од сите анкетирани домаќинства нема жител со завршено високо образование. Од страна на анкетираните беше посочено дека имало деца кои завршиле високо образование, но веднаш ја напуштиле населбата Баир за живеење по завршување на образованието.

Структура на образование кај работоспособно население

Степен на образование:	Машки	Женски	Вкупно
Без образование	819	866	1685
Неоформено основно образование	319	313	632
Завршено основно образование	169	118	287
Неоформено средно образование	27	26	53
Завршено средно образование	65	39	104
Вишо образование	1	0	1
Завршено високо образование	0	0	0

Слика 25: Структура на образование кај работоспособно население

Здравство

Од сите анкетирани домаќинства само 6,4% или 54 семејства немаат ниту еден член кој има здравствено осигурување.

Кога станува збор за користење на матичен лекар, матичен заболечар и матичен гинеколог, ситуацијата е следната (Слика 10):

- 93% од анкетираниите ромски домаќинства во населба Баир имаат матичен лекар,
- 76% од анкетираниите ромски домаќинства во населба Баир имаат матичен заболечар,
- 72% жените од анкетираниите ромски домаќинства во населба Баир имаат матичен гинеколог.

Матичен лекар

Матичен заболечар

Матичен гинеколог

Слика 26: Покриеност на домаќинствата со матичен лекар, заболечар и гинеколог

Најголем број од домаќинствата кога имаат потреба се лекуваат во Дом за народно здравје, околу 89%, а останатите се лекуваат во Клиничката болница.

Кога станува збор за потрошувачката за здравствена нега, 53% трошат меѓу 101 и 1000 МКД месечно, а една четвртина трошат помеѓу 1001 и 3000 МКД.

Скоро 87% од децата во домот се вакцинирани.

Заклучок

Најголем број од домаќинствата кога имаат потреба се лекуваат во Дом за народно здравје, околу 89%, а останатите се лекуваат во Клиничката болница.

Кога станува збор за потрошувачката за здравствена нега, 53% трошат меѓу 101 и 1000 МКД месечно, а една четвртина трошат помеѓу 1001 и 3000 МКД.

Скоро 87% од децата во домот се вакцинирани.

Оваа студија е подготвена од
ПРЕДА плус-Фондација за одржлив економски развој
и се заснова на податоци собрани преку теренско истражување со користење на
ИТ алатка подготвена од ПРО ГРУПА.

Прилог 1: Случајот со мини населбата над регионалниот/магистралниот пат

Овој прилог содржи изолирани податоци од анкети направени во објекти кои се наоѓаат над регионалниот пат (вкупно 29). Примерокот е земен илустративно за да покаже какви можности има алатката и базата за идни планирања за социјална инклузија на ромската заедница која живее во населба Баир, но и да покаже дека оваа вежба може да се повтори и на други територии низ државата.

Демографски податоци

Податоците собрани од 29 анкетирани домаќинства над патот покажуваат дека во нив живеат вкупно 114 жители или во просек по 4 жители на домаќинство. Индикативно е дека значително помал број поседуваат документи за идентификација, посебно децата до 6 години (25% во споредба со 77% во целата населба Баир), 76% поседуваат документи кај населението меѓу 18 и 64 години во споредба со 92% кај целото население.

Домување

Сите 29 домаќинства се регистрирани на една адреса Караорман 111.

Кај 69% се среќава проблемот со влага, а 72,4% немаат пристап до асфалтен пат. Кај 79,3% подот е од цемент или земја, а 75% имаат дрвени прозорци. Ниту едно домаќинство нема пристап до вода за пиење во домот, нема водомер и не плаќа за вода, нема тоалет во домот или септичка јама. Сепак 72% се изјасниле дека користат вода од градскиот водовод. 25 домаќинства се изјаснија дека се подига комуналниот отпад, но само 3 домаќинства плаќаат за тоа.

Сите домаќинства се греат на дрва.

Најзагрижувачки е што ниту едно домаќинство не поседува лаптоп или компјутер, а само 2 домаќинства се приклучени на интернет. Само едно домаќинство има кревет за секој член од семејството.

Како најголем ризик од најголем дел, 21 домаќинство се изјасниле дека е близината на регионалниот/магистралниот пат.

Малку повеќе од половина 55,2% живеат во истите домаќинства повеќе од 25 години, додека останатите се населиле најголем дел (37,8%) последните 20 години.

Вработување

Според спроведените анкети 91 лице се без никакво образование. Само еден жител од сите 29 домаќинства е вработен и има 5 лица кои се занимаваат со цврст отпад.

Сите освен едно домаќинство живеат со приход под 12.000 МКД.

Образование

Никој од децата до 6 години не посетува градинка. 9 домаќинства не ги праќаат децата во основно образование, а 8 ги праќаат.

Здравство

5 или 17% од домаќинства немаат ниту еден член со здравствено осигурување.

Кога станува збор за користење на матичен лекар, матичен заболелар и матичен гинеколог: 93% од анкетираните во овој дел на Баир имаат матичен лекар, 28% од анкетираните ромски домаќинства во населба Баир имаат матичен заболелар и 48% жените од анкетираните ромски домаќинства во населба Баир имаат матичен гинеколог.

Повеќе од три четвртини (75,9%) од децата се вакцинирани.

Членови на истражувачките тимови (IST)

за спроведување на истражувачките прашалници на терен:

Тим 1

Јасна Николовска

Алмир Емрулов

Тим 2

Виолета Дурловска

Медије Медик

Тим 3

Мартина Атанасоваа

Сердар Маликовски

Тим 4

Себихан Мемедова

Узурџан Маликовска

Авторка на студијата

(подготовка на прашалници и анализа):

Д-р Маријана Милевска

Графички дизајн:

Јасмина Глигоровски

Foundation for Sustainable Economic Development

PREDAPLUS

Кузман Јосифовски 88/4, Битола

047/ 203 113

info@predaplus.eu

www.predaplus.eu